

Verslag (concept)

Raad van Advies Waddenzeehavens
26 september 2023 van 17.30 – 20.00 uur

*Verslag van de zevenentwintigste vergadering
Raad van Advies Waddenzeehavens*

26 september 2023

Arjen Bosch en Bernike van Werven

Verslag Raad van Advies Waddenzeehavens van 26 september 2023

De zevenentwintigste Raad van Advies vindt plaats in de Havenboet in de haven van Den Oever.

1. Agenda, verslag en mededelingen

De voorzitter, Henk Staghouwer bedankt gemeente Hollands Kroon voor het gastheerschap. Hij verwelkomt de gasten: prof. Katja Philipart en prof. Piet Hoekstra voor het agendapunt Baggeren en Jan Bart van Ginkel voor het agendapunt Maritieme havenplaatsen.

Meinder Joostens is met pensioen gegaan, David de Jog is zijn opvolger. De voorzitter feliciteert hem met zijn nieuwe functie heet ook wethouder Pieter Braaksma van gemeente Noardeast Fryslân welkom, die voor een kennismaking met de Raad deelneemt.

Agenda en verslag

- De aanwezigen stemmen in met de in de leidraad voorgestelde agenda.
- De Raad stemt in met het verslag van 11 april 2023.

Mededelingen

- Pieter Braaksma geeft aan dat de gemeente Noardeast Fryslân graag lid wil worden van de Raad van Advies en waardeert de mogelijkheid om nu kennis te maken. Hoewel Haven Lauwersoog in de provincie Groningen ligt, heeft Noardeast Fryslân net als Het Hogeland 45% van de aandelen (de visafslag heeft 10%). De gemeente beseft dat er veel speelt in het Waddengebied dat de haven economie en werkgelegenheid beïnvloedt. Het college heeft Henk Staghouwer uitgenodigd om de rol van de Raad van Advies toe te lichten, en daarom nodigde de voorzitter de wethouder uit voor deze bijeenkomst.
 - [De leden stemmen in met het lidmaatschap van Noardeast Fryslân.](#)
- De leden spreken hun waardering uit voor de brief die Henk Staghouwer naar de politieke partijen stuurde, vooral omdat deze namens alle stakeholders was.
- De Toogdag was geslaagd. De voorzitter heeft goede gesprekken met vrijwel alle OBW leden gehad en voelde zich welkom.
- Nederland wordt door UNESCO aangesproken op haar zorg voor het werelderfgoed, vanwege gas- en zoutwinning en de zorg over cumulatieve effecten. Er wordt verschillend gedacht over het hand-aan-de-kraan-principe, maar gemeenten en stakeholders zijn het erover eens dat gaswinning in Ternaard niet toegestaan moet worden. Dit standpunt is neergelegd in een advies van het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW) aan het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW), maar het Rijk stelt dit besluit steeds uit. Daarnaast wordt gewezen op het Werelderfgoedconvenant, dat de overheden bij aanmelding sloten en waar alle partijen zich bij aansloten. De vraag is nu hoe de drie landen omgaan met de instandhouding van de Outstanding Universal Values (OUV's).
 - [De Raad spreekt de wens uit dat het Beleidskader Natuur Waddenzee een positieve rol kan spelen in deze kwestie.](#)

2. Baggeren

Ecosysteemgericht baggeren

Rijkswaterstaat trekt het uitvoeringsinitiatief Ecosysteemgericht Baggeren (UP23) van het Uitvoeringsprogramma voor de Agenda van het Waddengebied. De Waddenzeehavens en CWN zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep. RWS heeft de Waddenacademie ingeschakeld om een overzicht te maken van bestaande kennis en kennisleemten.

Piet Hoekstra en Katja Philippart geven een presentatie over de stand van zaken. Ze begonnen met het inventariseren van kennisvragen. In de volgende fase gaan ze na op welke vragen al een antwoord te geven is. Tijdens de presentatie geven ze een overzicht van hun bevindingen. Na de vragenronde is de algemene indruk dat dit een vrij compleet beeld is. De uitdaging is om uit dit brede palet van vragen te komen tot gerichte voorstellen om de impact van het baggeren te verminderen.

De Waddenacademie wil de integrale rapportage begin oktober aan de stuurgroep Ecosysteemgericht Baggeren aanbieden.

- De raad spreekt haar waardering uit over de degelijke aanpak en het overzicht dat nu al is ontstaan.

Boontjes

Arjen Bosch geeft een toelichting. Henk Staghouver heeft als dagvoorzitter meerdere bijeenkomsten geleid, waaronder deskundigenbijeenkomsten over effecten en mogelijke maatregelen. Ook zijn er bijeenkomsten gehouden waarin de voor het Waddengebied ontwikkelde impactanalyse is toegepast, die een ander beeld geeft dan de eerder op nationaal niveau uitgevoerde MKBA. Opvallend is dat het havenbedrijfsleven en de Waddenvereniging in gesprek zijn om gezamenlijk het baggeren te verminderen. De leden van de Raad spreken hun waardering uit over het proces en de behaalde resultaten.

Er zijn enkele opmerkingen, met name dat Boontjes onderdeel is van een groot kombergingsgebied en dat er op korte termijn stappen gezet kunnen worden, maar dat het belangrijk is om op lange termijn naar het geheel te kijken. Dit geldt ook voor de impactanalyse, die betrekking heeft op vervoerstromen voor de binnenvaart naar Amsterdam, Rotterdam en havens aan de IJssel. De vergroting van de sluis bij Kornwerderzand heeft ook grote impact; als deze niet doorgaat of als de sluis wel vergroot wordt, kan het rendement flink dalen als de schepen Harlingen minder aandoen.

Het voorstel van het havenbedrijfsleven en de Waddenvereniging zou expliciet vermeld en mogelijk overgenomen moeten worden in het voorstel voor het BOW in december dit jaar.

- De raad spreekt haar waardering uit over het gevoerde proces en moedigt de partijen aan om dit zo voort te zetten.

3. Visserijhavens

Visserij Ontwikkel Plan – VOP

Robert Leever gaat in op het dilemma van de garnalenvisserij rond stikstofreductie en de aflopende gedoogbeschikking. Met het verlengen van de gedoogbeschikking (tot waarschijnlijk 31 december) en opening van de subsidieregeling voor sanering en ombouw met katalysatoren is er weer enig perspectief.

De minister erkent dat het Aerius-model ongeschikt is voor de beoordeling van stikstofdepositie van visserij schepen en dat er een alternatief voorstel voor mobiele bronnen nodig is. Het signaal van de minister, om te komen tot perspectief, in ieders belang, is ook de insteek van de havengemeenten met visserijgemeenschappen. Inzet van het Bestuurlijk Platform Visserij is om met visserij ontwikkelingsplannen (VOP) voor 5 regio's te komen. LNV stelt €30 mln. beschikbaar en vraagt 50% cofinanciering. De regio's dienen de plannen in. De oproep is om mee te denken over goede voorstellen.

Er is teleurstelling binnen de visserijsector over investeringen in katalysatoren, aangezien je volgens de huidige berekeningen slechts vier weken mag vissen met een katalysator. Bovendien belemmert hermotorisering met een katalysator de transitie naar CO₂-vrij varen, omdat een nieuwe motor ongeveer 20 jaar meegaat.

De natuurbescherming is vooral bezorgd over bodemberoering door garnalenvisserij. Op dit moment wordt op 90% van de Waddenzee het herstel van de onderwaterbodem door garnalenvisserij verhinderd. Er zijn geen signalen dat ministers hier rekening mee houden bij vergunningverlening. Van LNV wordt verwacht om beleid te ontwikkelen om meer gebieden te sluiten en te innoveren met bijvoorbeeld pulsvissen, maar samenwerking met de sector verloopt moeizaam. Een traject zoals met de Waddenzeehavens om er samen uit te komen ontbreekt bij de sector.

Tammo Bult kondigt aan dat binnenkort een rapportage van de Waddenacademie en Wageningen Marine Research over ecologische risico's verschijnt. Alle stakeholders zijn hierbij betrokken geweest en het onderzoek, onder leiding van hoogleraar Herman Eijsackers, scheidt feiten van meningen. De reacties op dit onderzoek zullen belangrijk voor oplossingsrichtingen.

- De havens en havengemeenten spannen zich in om tot goede voorstellen voor de Visserij Ontwikkelplannen te komen.
- Daar waar mogelijk ondersteunen partijen de mogelijkheid om de dialoog over een duurzaam perspectief tussen visserij en natuurbescherming.

4. Uitvoeringsinitiatieven

Maritieme havenplaatsen en EcoPorts

Jan Bart van Ginkel (AT-Osborne) licht de voortgang van het programma Maritieme havenplaatsen toe. Er ligt een eerste integrale versie van het programma, dat met het opgaveteam Investeringskader Waddengebied / Waddenfonds (IKW/WF) is besproken. De hoofdlijn is akkoord, maar is nog niet concreet genoeg en nog gebrek aan cofinanciering. Volgens het opgaveteam zijn er naar verhouding ook te veel toeristische projecten uitgewerkt.

De concretisering duurt wel erg lang, in de vorige Raad was er brede steun voor de

koploperprojecten en die lijken nog niet veel verder te zijn. Jan Bart streeft naar een concretiseringslag binnen twee maanden, zodat het programma de toets van de zogenaamde thermometer sessie van IKW/WF kan doorstaan. Andere factor is dat zijn contract binnenkort afloopt.

AT Osborn heeft de verantwoordelijkheid om een programma te schrijven, maar is voor concreetheid afhankelijk van de initiatiefnemers. Het programma heeft duidelijke lijnen, maar komt qua projecten over als een grabbelton. Beschrijving zijn vooral vaag bij natuur projecten, zoals 'Masterplan donkerte'. Voldoet niet aan eisen IKW/WF. Kans van slagen vergroot met een beeldende beschrijving van het praktijkvoorbeeld in Lauwersoog: foto's maken van af zee, grootste lichtbronnen reduceren ed. is. Initiatiefnemers is verantwoordelijk voor commitment op de cofinanciering.

Er wordt voorgesteld om VOP projecten ook mee te nemen. IKW/WF mag stapelen, dus is een mogelijke bron van cofinanciering. Dit voorstel vindt brede ondersteuning, maar werkt wel vertragend. Volgens de voorzitter kunnen haven- en gemeenten veel voordeel kunnen hebben van IKW programma's, maar vraagt dat wel om inzet van initiatiefnemers om tot concreetheid te komen en continuïteit van het programma management.

Paul Schoute meldt dat de vereniging van Waddenzeegemeenten (VWG) per 1 oktober een nieuwe programmamanager in vaste dienst neemt, o.a. verantwoordelijk voor ondersteuning en voortzetting van de taken van AT-Osborn.

- [Havens en havengemeenten zetten in op snelle concretisering van de projecten.](#)
- [Bekijk welke VOP projecten in het programma kunnen worden meegenomen.](#)
- [De VWG zorgt voor continuïteit door een programmamanager in dienst te nemen.](#)

Green Shipping programma

De bespreking van de OBW brief in het BOW heeft ertoe geleid dat Leo van der Burg (FME, trekker van het programma) en Arjen Bosch een gesprek heeft gehad met de directeur Maritieme zaken en diverse lenW medewerkers. Dat leidt tot vier handelingsperspectieven, die aan het BOW van december worden voorgelegd. Het gaat om vereenvoudiging van certificering, subsidiering (SDE), overheid als launching customor en aanleg infrastructuur als overheidstaak. Daarmee zijn alle voorstellen in de oorspronkelijke notitie van FME goed gedekt.

Harm Post constateert dat het niet vlot met de ambities om tot fossielvrije veerverbindingen te komen, ondanks het aandringen van de Waddenzeehavens. Dat baseert hij ook op een gesprek over de Waddenveren met Damen, dat een analyse van de mogelijkheden om CO2 vrij te varen voor lenW opstelt. Bij het aanbesteden van het baggercontract voor de Waddenzee is dit ook mis gegaan. Er zijn vragen over de technische haalbaarheid. Damen is duidelijk, batterij elektrisch is zowel technisch als economisch goed haalbaar. In Scandinavië bestaan al vele voorbeelden van elektrische veerverbindingen. Maar, als netcongestie en de

versterking niet op tijd is geregeld, is bio elektrisch varen de meest technisch haalbare oplossing.

Harm geeft aan dat er technische mogelijkheden zijn als problemen rondom netcongestie niet op tijd zijn opgelost. De meest simpele is opladen met een batterij container. Als je elektrisch varen voorschrijft, dan zullen de inschrijvers met oplossingen komen.

De voorzitter vraagt naar termijnen. In 2029 moeten de nieuwe concessie ingaan, maar de uitvraag vindt al in 2026 plaats. De reder die de concessie wint, moet ook gelegenheid hebben om nieuwe schepen te bouwen of hermotoriseren.

- [De Raad ondersteunt de lijn om sterk in te zetten op elektrisch varen](#)
- [Bekijk of de aanbesteding van de veerconcessie ook in de actiepersectieven meegenomen kunnen worden.](#)

Wachtlocatie Offshore installaties

Port of Den Helder heeft al meer dan 10 jaar aangedrongen op het vinden van een wachtlocatie voor offshore installaties. Die verantwoordelijkheid ligt bij het Rijk, dat heeft de minister ook aan de Tweede Kamer gemeld, toen in de PKB van 2007 de het rijk de ambitie uitsprak om de wachtlocatie bij Den Helder te willen beëindigen. Het vinden van een wachtlocatie is in het Uitvoeringsprogramma opgenomen. De gemeente heeft Royal Haskoning ingehuurd om tot overeenstemming met partijen te komen voor het vinden van een wachtlocatie. In het kader hiervan vindt een stakeholdersessie plaats.

Het blijft merkwaardig dat de gemeente nu de oplossing moet brengen, terwijl er een toezegging van het rijk is om het probleem op te lossen. Voor de havens is het belangrijkste dat de dialoog is begonnen. De natuurbescherming vindt dat er geen offshore installaties in de Waddenzee geparkeerd mogen worden. De voorzitter dringt erop aan dat iedereen aangehaakt blijft en blijft meedenken bij het vinden van oplossingen. Via het OBW gaat een notitie met de stand van zaken naar het BOW.

- [De Raad ondersteunt het traject om via een dialoog tot oplossingen te komen.](#)

5. Trilaterale samenwerking

Op de jaarlijkse trilaterale Wadden Sea Day in Wilhelmshaven waren ca 150 deelnemers. Het pleidooi om de faciliterende rol van de trilaterale samenwerking op hetzelfde niveau te handhaven als voor de regeringsconferentie van 2022 ondervond veel weerklank. Wat dat betreft is er in vijf jaar veel veranderd. Paul Schoute is bij de laatste bijeenkomst van het Wadden Sea Forum geweest. Zijn indruk was dat er veel goedwillende geïnteresseerden waren, maar dat er geen adviezen waren. Het voorstel van de Waddenzeehavens en NGO's was daar een positieve uitzondering op.

Arjen stemt in met Paul. Zijn denklijn over de faciliterende rol van de trilaterale samenwerking met stakeholders is vaker in de Raad besproken en weergegeven in de column in de reeks van de Waddenacademie. Arjen heeft deze denklijn met de secretarissen van Common Wadden Sea Secretariaat (WSB) het Wadden Sea

Forum (WSF) besproken. Zij konden zich vinden in de kernpunten van de column, maar het grootste probleem zit in de structurele financiering daarvan. Overigens hebben beide secretarissen aangegeven te stoppen met hun functie. Wat gaan wij doen vanuit Nederland?

Op verzoek van Henk de Vries (It Fryske Gea)¹, wordt in de WSB gekeken naar uitvoering van de gemeenschappelijke verklaring van Wilhelmshaven, alleen de geldstroom is opgedroogd. Daarmee is ook het contract met de medewerkster van de natuurbescherming (Marine Perrin) voor de zomer beëindigd. Willen we opnieuw een signaal geven dat het WSB en/of WSF verantwoordelijkheid moeten nemen? De Waddenzeehavens en NGO's willen meedoen maar niet de kar trekken, dat moet gefaciliteerd worden door Common Wadden Sea Secretariaat of het Forum zelf.

De voorzitter van het Forum vraagt Arjen een presentatie in de WSB wil te geven, vergelijkbaar met op de Wadden Sea Day.

- Arjen Bosch gaat in op de uitnodiging van WSF om de positie van de Waddenzeehavens en NGO's toe te lichten.
- De natuurbescherming geeft een vergelijkbaar signaal af via de WSB.

6. Follow-up Pact van Marrum

Marco koppelt terug over gesprek Follow-Up Pact van Marrum. Er is vertraging ontstaan doordat de secretaris van Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) sinds kort bij RWS werkt. De kern van het gesprek was dat er op veel plekken dialoog nodig is, maar dat we elkaar te weinig op directieniveau treffen om goed gezamenlijk te opereren. Toch is er voldoende aanleiding om dat wel te doen. Daarom gaan we kijken hoe we dat gaan organiseren. Het begint met gezamenlijke feitenanalyse zowel vanuit havens als natuur. Vandaaruit kunnen we ook gezamenlijke interventies uitvoeren, zoals bijvoorbeeld de Boontjes of de garnalenvisserij. Als we een gezamenlijk belang voelen, kunnen we deuren open te krijgen die nu gesloten zijn.

Samenvattend moeten we in gesprek blijven, procesmatig korte lijnen hebben, elkaar opzoeken als het nodig is. We willen geen dichtgetimmerd pact/convenant op cm vaargeuldiepte en kubieke meters slib. Het pact heeft zijn werking gehad, maar we willen proactief in gesprek zodat we elkaar niet verrassen. De samenwerking met de Waddenzeehavens vindt CWN bijzonder. Er zijn geen andere sectoren die hun belangen en strategie zo open met CWN bespreken.

Er zijn verschillende mogelijke onderwerpen om op samen te werken, idee is om

Te concentreren op 3-4 hoofdonderwerpen: baggeren, dark sky, windmolen (trekvogels/vleermuizen) of ecoport certificering.

Marco waarschuwt dat we niet te veel zelf moeten gaan doen, want de menskracht is beperkt. We moeten het vooral agenderend oppakken. Ecosysteemgericht baggeren is uitstekend voorbeeld. De voorzitter concludeert dat de sfeer aan

¹ De natuurbescherming heeft twee vertegenwoordigers in de WSB.

beide zijden aan tafel positief is en dat de tijd rijp is om tot concrete resultaten te komen.

- De Raad onderstreept het belang van de follow-up op het Pact van Marrum

7. Havenontwikkeling

De Raad onderschrijft het belang van een update economische review. Belangrijk is dat de Erasmus universiteit dat doet, omdat die veel gegevens in de jaarlijkse havenmonitor heeft zitten. Cas König wijst erop dat de Branche Organisaties Zeehavens (BOZ) ook een economische analyse gaat uitbesteden. Daarbij wordt een methodiek ontwikkelt waar bijvoorbeeld brede welvaart in is opgenomen. Aandachtspunt: Geen dingen dubbel doen en in ieder geval afstemmen op het initiatief van de BOZ.

De vorige keer schakelde de Waddenacademie de Erasmus Universiteit in, maar er zijn nu geen financiële middelen om ze in te schakelen. Het gaat naar schatting om ca €40.000. Arjen gaat na of er cofinanciering bij provincies gevonden kan worden.

- Onder voorwaarde van afstemming met het BOZ onderzoek, is er steun voor het uitvoeren van een review.
- De secretaris gaat op zoek naar aanvullende financiering.

8. Verkenning Kustfonds

Het BOW van juli 2023 heeft ingestemd met een verkenning van ABDTOPConsult naar de mogelijkheden om tot een Kustfonds Wadden te komen, ter financiering van Agenda voor het Waddengebied. Arjen meldt dat de Waddenzeehavens vorig jaar al hadden voorgesteld om ABDTOPConsult in te schakelen en in het BOW van december 2022 heeft de minister Harbers het voorstel enthousiast omarmd. Daarna heeft dit tot veel discussie binnen het rijk geleid over de opdrachtformulering en de minister Harbers was wederom enthousiast over de inschakeling van ABDTOPConsult.

Kort na dit besluit viel het Kabinet, dus er staat wel tijdsdruk op. Paul Schoute vraagt of dit in het Haagse is gesondeerd? Harm meldt dat de voorbereiding nog moet beginnen, hij heeft nog geen uitnodiging voor een gesprek gehad.

Robert Leever ziet dit als een goede kans voor de havens om op in te spelen.. Na het BOW van december vorig jaar, heeft Arjen al een eerste inventarisatie via het programmateam Waddenzeehavens gedaan, dat kan nog verder worden uitgewerkt.

- Waardering voor IenW dat ze ABDTOPConsult hebben ingeschakeld
- Gelet op de val van het Kabinet is tempo gewenst
- De secretaris zorgt ervoor dat de inventarisatie van de havenzijde tijdig op orde is

9. Planning

De voorzitter vraagt aan Pieter Braaksma hoe de bijeenkomst is befallen. Piet geeft aan dat het aan zijn verwachtingen heeft voldaan.

- De leden stemmen in met het lidmaatschap van Noardeast Fryslan.

10. Sluiting

Om 20.15 uur sluit de voorzitter de vergadering.